

Oppsummeringer fra Group Analysis, vol. 54 (3) 2021

- ved litteraturansvarlig i IGAs fagråd, Andreas Ekberg

Den tredje utgaven av Group Analysis i 2021 retter et spesielt søkelys mot rasisme. Den inneholder hele åtte artikler som omhandler temaet rasisme relatert til gruppeanalytisk tenkning. I tillegg inneholder utgaven to bokanmeldelser av gruppeanalytiske bøker som omhandler samme tema. Jeg har valgt å referere noen hovedlinjer i fem av dem.

1) Dick Blackwell: *A history of the struggle against racism in the social unconscious of group analysis.*

Denne artikkelen beskriver det Blackwell har erfart av institusjonalisert rasisme i IGA og GAS (Group Analytic Society). Han gir en rekke eksempler på rasisme fra de gruppeanalytiske organisasjonene for å belyse det han mener er en prosess som eksisterer i det sosialt ubevisste av mange organisasjoner, og spesielt i «hvite» organisasjoner. Han bruker IGA og GAS både fordi han kjenner organisasjonene godt fra innsiden, men også for å understreke at til tross for de ofte gode intensjonene rundt temaet, så er også gruppeanalytikere påvirket av postkoloniale- og imperialistiske strømninger fra/i samfunnet. Blackwell beskriver hvordan han, som nytt medlem av lærerstaben i IGA London, foreslo å ha et seminar om rasisme. Dette ble møtt med skepsis fra hans kollegaer, blant annet fordi de mente at det ikke fantes nok kunnskap om rasisme i organisasjonen og at det ikke var noen svarte gruppeanalytikere til å holde seminaret. Gjennom refleksjoner og studier i etterkant mener Blackwell at dette egentlig handlet om en ubevisst redsel for å bli avslørt for sine egne dyptliggende fordommer. Blackwell argumenterte også i sin tid som lærer, for at IGA skulle inkludere spørsmål i søknaden til utdanningen om det var noen identitetsmarkører (f.eks. farge, seksuell orientering, kultur og nasjonalitet) kandidater ønsket at det ble tatt hensyn til når de ble plassert inn i grupper, dette fordi han mener at det er negativt for medlemmer av minoritetsgrupper å bli isolert i grupper. Dette ble det ikke tatt hensyn til ettersom kollegaer til Blackwell mente at det å legge fokus på slike markører ville bli stigmatiserende i seg selv. Blackwell bruker de nevnte, og andre, eksempler for å beskrive en utbredt negasjon (ignorering/ unnvikelse) av å snakke om og tematisere rasisme. I seg selv, mener han, er dette et resultat av dype, ubevisste individuelle prosesser som manifesterer seg i et sosialt ubevisst, hvilket/som igjen påvirker organisasjoner som IGA i stor grad. Artikkelen er et interessant bidrag som utfordrer oss til å tenke rundt rasisme på en annen og mer subtil måte enn det som ofte blir diskutert. Blackwell gir oss også en viktig påminnelse om at en avslappet holdning til spørsmålet om rasisme kan i seg selv utgjøre et sentralt problem.

2) Stuart Stevenson: *The psychodynamics of lynch mobs: Grouping, ganging or lynching.*

Stevenson beskriver innledningsvis at motivasjonen for å skrive artikkelen er et ønske om å forstå noe av dynamikken bak hatkriminaliteten og det høye antallet mord vi har bevitnet de seneste årene. Mer spesifikt er forfatteren interessert i å undersøke de psykodynamiske prosessene som driver fenomenet lynsjing, som han mener er sentralt for å forstå vold som er motivert av homofobi, rasisme og kvinnehat. Han går videre med å beskrive historikken bak lynsjinger som ble et fenomen etter at slaveri ble forbudt i USA 1865. Til tross for at afroamerikanske innbyggere etter 1865 fikk statsborgerskap, rett til å stemme og beskyttelse mot rasistisk vold ut fra lovverket, så skapte den sterke motstanden mot slaveriets avvikling en opprettholdelse av mange rasistiske fenomener. Det kanskje mest dramatiske eksemplet på dette er/var? offentlige mord på afroamerikanere gjennom lynsjing. Prosessen rundt lynsjing dreide seg om hvite grupperinger av mennesker som forsøkte å opprettholde en hvit overlegenhet i samfunnet slik at segregering og hierarkier basert på rase fortsatt skulle dominere i samfunnet. Hvit-makt bevegelsen fikk da en uoffisiell attentatgruppe som ble kalt lynsj mob og mellom 1885 og 1960 skjedde rundt 5000 lynsjinger i USA med mål om å stoppe det afroamerikanske folkets utvikling og integrering i samfunnet.

Stevenson beskriver flere, både historiske og nåtidige, eksempler på hvordan lynsjing er en av de mest voldelige måtene å opprettholde hvit overmakt, både på interpersonlig-, (små)gruppe- og

samfunns nivå. Gruppefenomenet som muliggjør lynsjing, er svært komplekst og blir kondensert til voldelige overfall eller mord av et individ som er identifisert som å tilhøre en marginalisert/hatet gruppe av en annen gruppering som mener at de har et mandat i samfunnet til å utføre voldelige handlinger. Lynsjing er relatert til mobbing og sydebukkfenomener, men skiller seg på viktige punkter. For eksempel skjer lynsjing i en gruppe mennesker slik at det alltid er tilskuere til fenomenet. En lynsj mob må ha et objekt å lynsje. Hvilket objekt det blir, handler ofte om en dynamikk mellom samfunnets struktur, personligheten til individene i gruppen og gruppens oppfattelse av om objektet (personen/gruppen) er utenfor det som er ansett som akseptabelt. Stevenson advarer mot påvirkningen rasistiske utsagn fra politiske ledere, slik som vi har hørt fra Trump, kan ha på utviklingen og opprettholdelsen, av lynsjinger.

Slik Stevenson forstår fenomenet så representerer en lynsj mob et talerør for – og en utagering av – en avspilt og projisert del av samfunnet som vil straffe og tilintetgjøre de som er oppfattet som annerledes. Denne del, de «andre», representerer både det skitne og avskyelige i samfunnet, men også et objekt med en skremmende potens. Lynsj mobbens medlemmer regredierer til en paranoid-schizoid posisjon og trenger en sydebukk som de kan beskyelde og straffe for (inn)gruppens synder samt til å skape samhold. Forfatteren trekker også inn Nitsuns begrep anti-gruppen som en måte å forstå dynamikken mellom det viktige, livsnødvendige som grupper innebærer for mennesker og det destruktive potensialet som vi ser skremmende eksempler på når det gjelder lynsj mobber. Han mener at lynsj mobber kan ses på som en gruppe med en forestilling om likhet, tilhørighet og identitetsstabilitet basert på et paranoid-schizoid forsvar som gjør kontainerkapasiteten fragil. Samtidig blomstrer den underliggende frykten for utslettelse og deprivasjon som projiseres ut til et objekt (utgruppen) som så må tilintetgjøres. Dette mener han tydeliggjør hvordan antigruppeprosessen opererer og blomstrer i lynsj mobben. Artikkelen er et viktig forsøk på å forstå og sette ord på noe av det tilsynelatende uforståelige som vi bevitner i samfunnet. Dette er noe jeg tenker at vi som har kunnskap om gruppedynamikk kan bidra med, som viktige perspektiver i samfunnsdiskursen.

3) Anne Aiyegbusi: *The white mirror: Face to face with racism in group analysis part 1 – mainly theory and part 2 – mainly practice*

De to artiklene til Aiyegbusi gjør et forsøk på å adressere hvorfor rasistiske fenomener oppstår i gruppeanalyse (del 1, den teoretiske delen) og hvilke implikasjoner dette har for gruppeanalytisk praksis (del 2, om praksis). Gjennom å introdusere et nytt teoretisk begrep, det hvite speilet («The white mirror»), prøver Aiyegbusi å illustrere hvordan vi som gruppeanalytikere kan øke vår forståelse av rasistiske fenomener i grupper og dermed evnen til å både kunne gjenkjenne det og håndtere det når det oppstår. Som en svart kvinne, beskriver forfatteren at hennes interesse for fenomenet oppstod i løpet av hennes utdanning og har fortsatt i hennes virke som gruppeanalytiker. Det hun har bevitnet (og deltatt i) er at når et narrativ om opplevd rasisme kommer opp i grupper, så starter en ubevisst gruppeprosess der hvite deltakere, og deltakere som identifiserer seg med det å være hvit («whiteness»), blir alarmert. Etterfølgende skjer en kollektiv manøver der gruppen unngår eller bagatelliserer temaet, noe som Aiyegbusi tolker som et forsvar mot å åpne opp for dyptliggende, transgenerasjonelle traumer som eksisterer i vårt sosialt ubevisste. Denne prosessen har Aiyegbusi navngitt det hvite speilet. Hun ser altså rasistiske hendelser (primært beskrevet mot svarte borgere) som et traume som både kan bli påført fargede mennesker nå, men som også påvirker oss alle gjennom overføring fra tidligere generasjoner.

Teoretisk trekker Aiyegbusi inn hvordan speiling spiller inn i tendensen hun ser der grupper mobiliserer for å stoppe svarte gruppedeltakere i det å dele detaljer om rasistiske overgrep fra hvite. Risikoen, hvis denne prosessen ikke blir påpekt (eller gjenkjent) og arbeidet med, er at de som har blitt utsatt for rasistiske overgrep, blir i tvil om sin egen virkelighet og opprettholder et falskt selv eller blir bærere av projiserte deler som de andre gruppe medlemmene ikke makter å forholde seg til. Aiyegbusi understøtter sin teori gjennom beskrivelser og eksemplifiseringer av hvordan den historiske rasismen mellom svarte og hvite mennesker har utspilt seg.

Den andre artikkelen om det hvite speilet inneholder flere kliniske eksempler som viser hvordan det kollektive forsvaret beskrevet ovenfor blir mobilisert i grupper for å hindre gruppedeltakere og gruppeledere fra å komme i kontakt med transgenerasjonelt overførte traumer. Artikkelen understreker viktigheten av at gruppeledere reflekterer nøye rundt sammensetningen av grupper når deltakere har ulik etnisitet og hudfarge samt å jobbe for å være bevisst mulige skadelige forsvarsstrategier som forhindrer et produktivt arbeide med rasistiske opplevelser i grupper.

4) Claire Bacha, Sue Einhorn og Sue Lieberman: *"If you prick me, do I not bleed?": Antisemitism, racism and group analysis – some thoughts.*

Artikkelen til Bacha og kollegaer tar opp temaet om antisemittisme og hvordan historikken av denne spesifikke formen for rasisme spiller inn på både psykoanalytiske, men spesielt på gruppeanalytiske institusjoner i dag. Forfatterne går gjennom den historiske utviklingen av antisemittisme i Europa fra etniske og religiøse- til sosiale og politiske forskjeller. De beskriver på en kortfattet måte hvordan historisk antisemittisme ble til rasistisk ideologi i vår tid. Videre går de inn på hvordan rasistisk antisemittisme er tett knyttet til en fasinasjon for – og samtidig morderisk hat mot – det som er annerledes og som truer med forandringer. Det underliggende i rasistisk antisemittisme mener forfatterne er forbundet med den analytiske forståelsen av «annenhet» («otherness»). Mer spesifikt med forståelsen av at vi, fra spedbarntiden, utvikler et komplisert forhold til den (både eksterne og interne) «andre» som vi lever med resten av livet.

Bacha og kollegaer beskriver videre hvordan psykoanalysen og gruppeanalysen har de teoretiske verktøy som trengs for å få en økt innsikt når det gjelder emosjonelt baserte, rasistiske prosesser, samtidig som de mener at diskusjonen er merkbart fraværende i vår diskurs. De forslår at noe av grunnen for dette er at både psykoanalysen og gruppeanalysen var utviklet av jødiske klinikere under presset fra rasistisk antisemittisme som ble håndtert mer gjennom unnvikelse enn konfrontasjon. De argumenterer f.eks. med at Foulkes var sterkt påvirket av den datidige antisemittismen og eksemplifiserer dette gjennom å belyse hans navnebytte (fra Sigmund Heinrich Fuchs til S.H. Foulkes) samt hans forsøk på å «fremstå» engelsk etter at han flyttet til London. Deres konkrete anbefalinger til gruppeanalytikere er å arbeide for å klare å romme de vanskelige samtalene omkring rasisme i grupper og å kontemplere hva det kan være som mangler i vår teknikk for å klare å håndtere så sterke reaksjoner som antisemittiske og rasistiske temaer skaper.